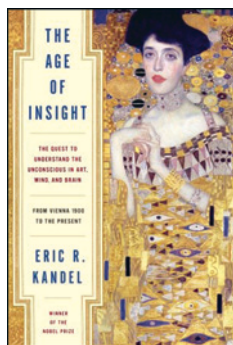

Om hjerne og sinn etter kunstens regler

Eric R. Kandel

The age of insight

The quest to understand the unconscious in art, mind, and brain, from Vienna 1900 to the present. 636 s, ill. New York, NY: Random House, 2012. Pris USD 40
ISBN 978-1-4000-6871-5

I 40 000 år har mennesker prøvd å avspeile verden gjennom bildekunst. Malerier gir utvilsomt sanseopplevelser, kan vekke spesielle følelser og være til ettertanke. Kanskje kan kunsten fortelle like mye om hjernen i oss som om verden rundt oss? Finnes det med andre ord universelle lover som styrer responsen på kunst?

I nobelprisvinner Eric Kandels nyeste bok tas vi med tilbake til Wiens intellektuelle og kulturelle storhetstid rundt 1900. Med toneangivende aktører som Freud, Schnitzler, Klimt, Kokoschka og Schiele, forsøker han å trenge inn i de ubevisste mentale prosessene, i dypet av de malte flatene, og redegjør for en brytningstid i synet på det menneskelige sinnet. Gjennom de østerrikske ekspresjonistene, gestaltpsykologien og psykoanalysen gjør han en reise frem til en moderne kognitiv psykologi. Han foretar en parallell reise via Darwin med en kronologisk redegjørelse for utviklingen innen syns-fysiologi og følelsenes nevrobiologi inn i det 21. århundre. Reisesens endelige mål er aldri helt klart, men det er estetikkens biologi, de mentale og nevronale prosessene i hjernen som oppstår ved estetiske stimuli, som er kjernen i Kandels omfattende og ambisiøse prosjekt. Bare begrepet *nevroestetikk* gir sikkert mange frysninger på ryggen, men denne boken er langt mer enn ren biologisk reduksjonisme. Den er en digel for sammensmelting av kunnskap innen kunsthistorie, psykologi og nevrobiologi. Prosjektet er ikke nyskapende og føyer seg inn i rekken av flere liknende de siste årene, f.eks. Zekis *Inner Vision: an exploration of art and the brain* (1999), Lehrers *Proust was a neuroscientist* (2007) og Ramachandrans *The tell-tale brain* (2011).

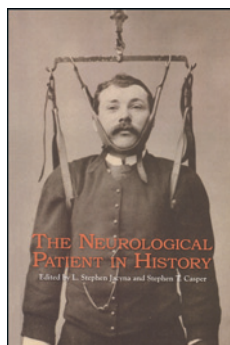
Kandel, som flyktet fra Wien i forbindelse med Anschluss, har med undertone av nostalgi laget en detaljert og sinnrik todelt fortelling om østerriksk storhet, kunst, hjerne og sinn. Han har skrevet en allmenndannende bok som kan gi åndelig tilskudd til realister og nevrovitenskapelig føde til humanister. Hvordan nervesystemet vårt konstruerer en visuell virkelighet ved å dekonstruere, rekonstruere, supplere, og hypoteseteste synsdata som når øyet, bør fascinere alle. Redegjørelsene for følelsenes, empatiens og kreativitetens nevrobiologi er pedagogiske. Teoriene er bare på grensen spekulative, men de er nok krevende å forstå for de uinnvidde. Kandels bok er med andre ord ikke lett. Den er rikt illustrert og gir en utmerket innføring i vitenskaps-, kunst- og kulturhistorie.

Om man ikke har sans for Klimt, Kokoschka og Schiele i utgangspunktet, vil jeg tro at sjansen er stor for å få det etter å ha lest denne boken. Hvorfor kan kanskje den nevrobiologiske responsen som kunsten utløser, forklare? For min del var det ny kunnskap som beriket mitt sinn og ga meg dypere syn. Om Kandel generelt lykkes i sitt delprosjekt – å bygge bro mellom biologi og humaniora – er uvisst. Mange vil nok fortsatt mene at *de gustibus non est disputandum*. Kandel setter imidlertid spor etter seg, og han viderefører den intellektuelle og kulturelle kraften som Freud og flere samtidige var i Wien for 100 år siden.

Karl Bjørnar Alstadhaug

Nevrologisk avdeling
Nordlandssykehuset i Bodø

Nevrologiske pasienter gjennom historien

L. Stephen Jacyna, Stephen T. Casper, red.

The neurological patient in history

264 s, ill. Woodbridge: Boydell & Brewer, 2012.
Pris GBP 50
ISBN 978-1-58046-412-3

Dette er en bok for lesere med spesiell interesse for medisinsk historie. De vil finne mye å glede seg over, mens andre raskt vil legge boken fra seg. Boken er skrevet av medisinhistorikere som deltok i symposiet *The Neurological Patient in History*, sponset av the Wellcome Trust Centre for the History of Medicine. Redaktører er professor Stephen T. Casper ved Clarkson University og direktør L. Stephen Jacyna ved University College London Centre for the History of Medicine, begge meritterte forskere på nevrologiens og nevrovitenskapenes historie.

Formålet har vært å belyse hvordan synet på den nevrologiske pasienten er blitt formet gjennom historien. Hvordan er den nevrologiske pasientens plass i nevrologiens historie?

Disse viktige spørsmålene belyses gjennom en serie essays, som beskriver pasientens posisjon, fra nevrologiens moderne historie startet i første halvdel av 1800-tallet, frem til moderne tid. I enkelte essays beskriver forfatterne konkrete medisinskhistoriske begivenheter, f.eks. et omfattende forskningsprosjekt på pasienter med epilepsi i Chicago i 1920- og 30-årene. Dette er til dels skremmende lesing om eksperimenter der pasienter og hunder ble utsatt for alvorlig hypoksi i inntil fire døgn, for å finne ut om oksygenmangel utløste anfall. I andre kapitler skildres fascinerende enkeltskjebner, som dramatikerens og den selverklærte nevrastenikeren Robert Nichols møter med sine nevrologer – et tankevekkende tidsbilde sett i lys av de utfordringene vi står overfor med kronisk utmattelsessyndrom. Andre kapitler er mer generelle teoretiseringer over pasientrollen og er tyngre å trenge inn i for oss som ikke er faghistorikere. Felles for alle bidrag er grundig henvisning til originalkilder.

Perspektivet er originalt, teksten er relativt lettlest også for ikke-faghistorikere, og den er et spennende supplement til boken *Hjernens leger*, som forteller nevrologiens historie sett fra legenes ståsted (1). Denne boken flytter blikket. For å sitere William Osler: «To study the phenomenon of disease without books is to sail an uncharted sea, but to study books without patients is not to go to sea at all.»

Trygve Holmøy

Nevrologisk avdeling
Akershus universitetssykehus

Litteratur

1. Stien R, Aarli J. Hjernens leger: historien om de første norske nevrologene. Oslo: Den norske nevrologiske forening, 2012.